

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Дмитро Олегович ХОМЯКОВ,

*канд. юрид. наук, начальник науково-дослідної лабораторії проблем права воєнної сфери
Військового інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
<https://orcid.org/0000-0002-8232-6316>*

Після завершення Другої світової війни у світі виник новий вид воєнно-політичних конфліктів, особливістю якого є пріоритет використання сторонами конфлікту широкого спектру невоєнних чинників - економічних, інформаційних, соціальних та політичних важелів впливу. З огляду на це такі конфлікти почали називати «гібридними війнами». Характерною ознакою у війнах «гібридного характеру» стало те, що цивільне населення не тільки несе тягар наслідків збройного протистояння, але й знаходиться під специфікованим тиском інформаційної та психологічної складової конфлікту. Саме тому у 90-х роках виникла потреба у створенні підрозділів із фахівцями, які б працювали із цивільним населенням під час здійснення миротворчих операцій (операцій з підтримання миру та безпеки, операцій з примушення до миру). [1]

Саме цивільно-військове співробітництво забезпечувало ефективне проведення таких заходів. Ґрунтуючись на досвіді США під час проведення операцій у Північному Іраку (1991 р.), Сомалі (1993 - 1994 рр.) та Руанді (1994 р.) де функціонували спеціалізовані центри, котрі слугували пунктами зустрічі представників місцевої влади, міжнародних організацій та представників збройних сил, урядових служб США для вирішення проблемних питань та координації з надання гуманітарної допомоги, було впроваджено концепцію, що стосувалася цивільно-військового співробітництва (далі - ЦВС) в рамках НАТО. Після узагальнення досвіду участі у декількох військових операціях в арміях провідних країн та НАТО розпочалась розробка нормативно-правових документів, що стосувалися цивільно-військового співробітництва і вже у серпні 1997 р. був прийнятий перший документ, що стосувався СІМІС, - Військова політика НАТО СІМІСМС 411 (NATO Military Policy on Civil-Military Cooperation) та доопрацьований і прийнятий як МС 411/1 у 2001 р. У цій директиві Військового комітету НАТО говорилося, що ЦВС - це військова структура, основним завданням якої є підтримка цивільних органів влади, місцевого населення, урядових та міжнародних організацій, що забезпечить успішне виконання завдань при застосуванні військ під час проведення міжнародних операцій з підтримки миру та безпеки. Відповідно до МС 411 передбачалося створення робочої групи НАТО, роль якої полягала у повноцінному залученні структур ЦВС до Об'єднаного командування Європи до 2000 р. Також вказувалося, що оперативні командири повинні розглядати СІМІС як складову частину процесу планування для проведення будь-якої операції та залежно від її типу розміщувати підрозділи СІМІС. У 2003 р. було розроблено

Доктрину СІМІСНАТО АJP-9. Відповідно до доктрини НАТО система ЦВС під час операцій під егідою НАТО повинна: ставити в пріоритет військові цілі і завдання; підтримувати систему керівництва і контролю на всіх рівнях; бути економною, а саме мінімально використовувати військові ресурси при максимальному використанні цивільних, до того ж важливо не допустити виснаження останніх, оскільки це негативно вплине на підтримку життєдіяльності місцевого населення; концентрувати увагу на нечисленних, але об'ємних пріоритетних проектах, та дотримуватись зобов'язань, визначених міжнародним гуманітарним правом.[8]

Що ж стосується України, ідея щодо створення такої структури у складі Збройних Сил України виникла у 2005 р. Цей період характеризується активною участю в миротворчих операціях під егідою ООН. Пропозиції щодо введення в склад миротворчих контингентів компонентів СІМІС пов'язувались із необхідністю підвищення ефективності виконання завдань у міжнародних операціях, зокрема на території Іраку, Афганістану, Грузії, Югославії, Боснії і Герцеговини, Північної Македонії, Хорватії, Анголи, Косова, Демократичної Республіки Конго, Судану, Сьєрра-Леоне. Практична ж реалізація структури ЦВС почалась із ходом Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей. З травня 2014 р. до другої половини 2016 р. розроблялась нормативно-правова база та поступово структури ЦВС почали створюватись на різних рівнях управління Збройних Сил України [10].

Список використаних джерел:

1. Carnegie endowment, 2019. *Civil-Military Cooperation in Afghanistan: The French Experience*, [online] Available at: <<https://carnegieendowment.org/2014/12/19/civil-military-cooperation-in-afghanistan-french-experience/hxoh>>
2. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, 2016. *CIMIC Field Handbook*. 4th edition. Netherlands: CCOE.
3. North Atlantic Treaty Organization, 2003. *AJP-9 Nato Civil-Military Co-Operation (CIMIC) Doctrine*, [online] Available at: <<https://www.nato.int/ims/docu/ajp-9.pdf>>.
4. Pakistan defence forum, 2019. *Pakistan defence*, [online] Available at: <<https://defence.pk/pdf/threads/civil-military-cooperation.418248/>>.
5. Rietjens, S. 2008. *Managing Civil-military Cooperation: A 24/7 Joint Effort for Stability*. Aldershot: Ashgate. ISBN: 9780754672814.
6. Верховна Рада України, 1994. *Про оборону України*, [online] Київ: ВРУ. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
7. Верховна Рада України, 2015. *Про затвердження Порядку надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей*, [online] Київ: ВРУ. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/21-2015-%D0%BF>>.
8. Кришталь І. 2014. *Цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України*, [online] Доступно: <https://cimic.com.ua/>.
9. Навчальні матеріали онлайн, 2010-2019. *Приклади військово-цивільного співробітництва*, [online] Доступно: <https://pidruchniki.com/82961/politologiya/blok_prikлади_viyskovo-tsvivlnogo_spivrobitnitstva>.
10. Тітко Е. 2017а. Доктринальні підходи до розуміння концепції цивільно-військового співробітництва (СІМІС) в оборонних стратегіях Хорватії, Данії, Норвегії та Нідерландів. *Держава і регіони. Серія: Право*, [online] 1 (55), С. 125-131. Доступно: <http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2017/26.pdf>
11. Тітко Е. 2017б. Особливості правового регулювання діяльності СІМІС в організації північноатлантичного договору. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 158-161. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2017/44.pdf.